

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 677)

**Şanlıurfa Milletvekili A. Müfit Yetkin ve 13 Milletvekilinin;
Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
Teşkilâtının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 6 Kasım 1989
Tarih ve 388 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede
Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ile Mardin
Milletvekili Muharrem Doğan ve 35 Milletvekilinin;
Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilâtının
Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Karar-
namede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve
Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/324, 2/299)**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilâtının Kuruluş ve Görevleri Hak-
kında 6 Kasım 1989 Tarih ve 388 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hak-
kındaki Kanun Teklifimiz ektedir.

Gereğini arz ederiz.

<i>A. Müfit Yetkin</i>	<i>Ahmet Uzer</i>	<i>Yekta Haydaroğlu</i>
Şanlıurfa	Gaziantep	Van
<i>D. Mehmet Kastal</i>	<i>Mahmut Kaplan</i>	<i>Veli Kaya</i>
Osmaniye	Şanlıurfa	Kilis
<i>Mehmet Sarı</i>	<i>Zülfü Demirbağ</i>	<i>A. Veli Seyda</i>
Gaziantep	Elazığ	Şırnak
<i>Mehmet Faruk Bayrak</i>	<i>M. Mehdi Eker</i>	<i>İrfan Rıza Yazıcıoğlu</i>
Şanlıurfa	Diyarbakır	Diyarbakır
<i>M. İhsan Arslan</i>	<i>Mehmet Özlek</i>	
Diyarbakır	Şanlıurfa	

GENEL GEREKÇE

Başlangıçta bir su ve toprak kaynakları geliştirme programı olarak planlanan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), 1989 yılında GAP Master Planı'nın hazırlanması ile tarım, sanayi, ulaştırma ve haberleşme, turizm gibi ekonomik sektörlerin yanı sıra eğitim, sağlık, konut, kırsal ve kent-
sel altyapı gibi sosyal sektör yatırımlarını da içerisine alan entegre, bölgesel bir kalkınma projesine dönüşmüştür. Bu çerçevede çeşitli kurumlar tarafından farklı sektörlerde yürütülmesi öngörülen yatırımların birbiriyle eşzamanlı ve koordineli olarak gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle 1989 yılında 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi

Teşkilatı kurulmuş ve bölgesel kalkınmayı planlamak, yönlendirmek, izlemek ve kuruluşlararası koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir.

GAP'ın temel hedefi bölgesel kalkınmanın sağlanması, bölgeler arası farklılıkların giderilmesi, bölgede ekonomik ve sosyal koşulların geliştirilerek yöre halkının refah düzeyinin ve yaşam standardının yükseltilmesidir.

Master Plan kapsamında 2005'te tamamlanması hedeflenen GAP ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 1.7 milyon hektar alanın sulanması mümkün olacak, yılda 27 milyar kilovat-saat hidroelektrik enerji üretimi sağlanacak, kişi başına gelir % 209 oranında artacak, 3.8 milyon kişi istihdam olanağına sahip olacak ve GSBH' da % 445 artış gerçekleşecektir.

Ancak, GAP Master Planı'nın yapımından bu yana geçen sürede Bölgede ve Türkiye'de plan kapsamındaki varsayımlara uymayan önemli gelişmeler meydana gelmiş ve Master Plan hedeflerinden önemli ölçüde sapmalar olmuştur. GAP Master Planı'nın hedef yılı olan 2005'e gelindiğinde proje genelinde nakdi gerçekleşme ancak yüzde 52'ye ulaşmıştır. Enerji sektöründe nakdi gerçekleşme % 80, tarım sektöründe % 21, ulaştırma-haberleşme sektöründe % 38, sanayi, kırsal ve kentsel altyapı yatırımlarının yer aldığı hizmetler sektöründe ise % 87 düzeyindedir. Fiziki gerçekleşme açısından bakıldığında enerji yatırımlarının % 73 düzeyinde tamamlandığı, ancak, kalkınmanın itici gücü olan sulama yatırımlarının % 13 düzeyine ulaşabildiği görülmektedir.

Diğer yandan, Haziran 1998'de alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile GAP'taki tüm yatırımların tamamlanması için 2010 hedef yılı olarak belirlenmiş ve GAP' ın tüm sektörel bileşenleriyle birlikte öngörülen tarihte tamamlanması için gerekli koordinasyon ve planlama görevi GAP İdaresi'ne verilmiştir. Böylece, 1989 yılından farklı olarak, insani gelişmeyi öncelikli hedef kabul eden GAP Bölge Kalkınma Planı, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda ve çeşitli kesimlerden paydaşların etkin katılımıyla hazırlanmıştır. Hazırlanan GAP Bölge Kalkınma Planı (BKP) 6.11.2002 tarihli ve 2002/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir.

Ulusal kalkınma hedeflerine de önemli ölçüde katkı sağlayacak olan bölge kalkınmasının gerçekleştirilmesi, şimdiye kadar yürütülen projeler için yapılan harcamanın getirisinin elde edilebilmesi, yöre insanının sosyal ve ekonomik yaşam koşullarının öncelik ve ivedilikle iyileştirilmesi için GAP' ın tamamlanması büyük önem taşımaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi, uluslar arası platformlarda da suya dayalı bir kalkınma projesi olarak benzerleri arasında örnek gösterilmekte ve özellikle sürdürülebilir insani gelişmeye yönelik uygulamaları ile ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede GAP Bölge Kalkınma İdaresi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Avrupa Birliği ile ortak projeler yürütmektedir.

GAP İdaresi'nin, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile birlikte ve İsviçre Hükümeti'nin de finansman katkısıyla 1997 yılından beri yürütmekte olduğu, 33 projeden oluşan "GAP Sürdürülebilir Kalkınma Programı"nın ikinci aşamasına geçilmiş olup, programın bitiş yılı 2007 olarak belirlenmiştir.

Avrupa Birliği (AB) ile birlikte 2002 yılında yürütülmeye başlanan ve üç bileşenden oluşan toplam 47 milyon Euro tutarındaki GAP Bölgesel Kalkınma Programı'nın da 2007 yılında bitirilmesi öngörülmüştür. Program, Bölge nüfusunun ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmesini hedeflemekte; aynı zamanda bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, üreticilerin kapasitelerinin geliştirilmesi, istihdamın artırılması, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması gibi ulusal program hedeflerini de önemli ölçüde desteklemektedir. Kırsal Kalkınma Projesi ile kırsal alanda

sürdürülebilir gelir yaratmak amacıyla fakirliğin azaltılması ve istihdam olanaklarının artırılması amaçlanmıştır. Kültürel Mirasın Geliştirilmesi Projesi ile GAP Bölgesi'nde AB standartlarına uygun entegre "Kültürel Miras Stratejisi"nin hazırlanması ve uygulanması için bölgesel ve ulusal kapasitenin oluşturulması amaçlanmıştır. Bölgenin ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet gücünün artırılmasını hedefleyen Küçük ve Orta Ölçekli Girişimcileri Destekleme Projesi UNDP ile birlikte yürütülmektedir.

AB'ye uyum süreci çerçevesinde, bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesi, bölge kaynaklarının etkin ve verimli kullanımının sağlanması amacıyla ülke genelinde 26 bölge kalkınma ajansı kurulması öngörülmekte olup, yasa tasarısı hazırlanmıştır. Ancak, bu ajansların da kurulmaları, yapılmaları, faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütebilmeleri için bir uyum sürecine ihtiyaçları vardır.

Sonuç olarak GAP, uluslar arası platformlarda insan odaklı, sürdürülebilir bir kalkınma projesi olarak örnek gösterilmekte ve uygulamaları ile övgü almaktadır. GAP İdaresi, uluslararası kuruluşlar tarafından GAP'ın koordinasyonundan sorumlu bir kurum olarak muhatap alınmaktadır.

GAP henüz tamamlanmamıştır. 4 Haziran 1998 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında GAP'ın 2010 yılında tamamlanması kararı alınmış ve 1998/21 sayılı genelge ile GAP'ın tüm bileşenleri ile tamamlanmasına yönelik planlama ve programlama çalışmalarını yürütme görevi GAP İdaresi'ne verilmiştir.

GAP İdaresi Bölgede iki önemli ve büyük dış kaynaklı program yürütmektedir ve bunların bitiş yılı 2007 olarak öngörülmüştür.

Ülke genelinde planlanan ve yasa tasarısı hazırlanan bölge kalkınma ajanslarının kurulması ve faaliyetlerini istenilen etkinlikte yürütebilmesi bir süreç gerektirmektedir ve GAP İdaresi'nin varlığı bu geçiş ve uyum sürecini olumlu bir şekilde etkileyecektir.

GAP İdaresi, 9 ili kapsayan GAP Bölgesi'nde kalkınmanın planlanması, yönlendirilmesi, izlenmesi ve kuruluşlararası koordinasyonun sağlanmasıyla görevli bir kurum olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Yukarıdaki gerekçeler dikkate alınarak yasa süresi 6 Kasım 2004 tarihinde tamamlanan GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin görev süresinin üç yıl daha uzatılması gerekli görülmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1.- Teklifin 1 inci maddesi ile 6 Kasım 1989 tarih ve 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 nci maddesinde geçen "on beş" ve 13'ncü maddesinde geçen "15" ibarelerinin 18 yıl olarak değiştirilmesi öngörülmektedir.

Madde 2.- Yürürlük maddesidir.

Madde 3.- Yürütme maddesidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilâtının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Karamamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygıyla dileriz.

9.6.2004

<i>Muharrem Doğan</i>	<i>Avni Doğan</i>	<i>Mehmet Parlakyiğit</i>
Mardin	Kahramanmaraş	Kahramanmaraş
<i>Necati Uzdil</i>	<i>Ahmet Yılmazkaya</i>	<i>Osman Aslan</i>
Osmaniye	Gaziantep	Diyarbakır
<i>Dursun Akdemir</i>	<i>M. Vedat Melik</i>	<i>Muhsin Kocyiğit</i>
Iğdır	Şanlıurfa	Diyarbakır
<i>Selahattin Dağ</i>	<i>Mehmet Özyol</i>	<i>Mustafa Çakar</i>
Mardin	Adıyaman	Samsun
<i>M. Fehmi Uyanık</i>	<i>E. Safder Gaydatı</i>	<i>Şevket Gürsoy</i>
Diyarbakır	Bitlis	Adıyaman
<i>Mehmet Özek</i>	<i>Sabahattin Cevheri</i>	<i>Mahmut Durdu</i>
Şanlıurfa	Şanlıurfa	Gaziantep
<i>İbrahim Hakkı Birlık</i>	<i>Ahmet Uzer</i>	<i>Mahmut Kaplan</i>
Şırnak	Gaziantep	Şanlıurfa
<i>Mahmut Uğur Çetin</i>	<i>Muzaffer Külcü</i>	<i>M. Sefa Sirmen</i>
Niğde	Çorum	Kocaeli
<i>A. Sırrı Özbek</i>	<i>Halil Tiryaki</i>	<i>Muharrem Eskiyyapan</i>
İstanbul	Kırıkkale	Kayseri
<i>Mehmet Tatar</i>	<i>Hüseyin Özcan</i>	<i>Ferit Mevlüt Aslanoğlu</i>
Şırnak	Mersin	Malatya
<i>Orhan Ziya Diren</i>	<i>Muharrem Kılıç</i>	<i>Ersoy Bulut</i>
Tokat	Malatya	Mersin
<i>Yücel Artantaş</i>	<i>Erol Tinastepe</i>	<i>Abdulaziz Yazar</i>
Iğdır	Erzincan	Hatay

GENEL GEREKÇE

Temel hedefi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi halkının gelir düzeyi ve hayat standardını yükselterek, bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam imkânlarını artırarak, sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmak olan GAP projesi, çok sektörlü ve entegre bir proje olarak, Türkiye'nin en büyük bölgesel kalkınma projesidir.

Geçmiş 1930'lu yıllarda başlayan "Keban Projesi" ne kadar uzanan bu büyük, Kalkınma Hamlesi, 1970'li yıllarda Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki sulama ve hidroelektrik amaçlı projeler olarak amaçlanmış, 1977 yılında "Güneydoğu Anadolu Projesi" olarak adlandırılmaya başlanmıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde ise çok sektörlü, sosyo-ekonomik bir bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür.

1989 yılında da Kuruluş amacı; GAP projesi kapsamına giren yörelerin süratle kalkındırılması, yatırımların gerçekleştirilmesi için; plan, altyapı, ruhsat, konut, sanayi, maden, tarım, enerji, ulaştırma ve diğler hizmetleri yapmak veya yaptırmak, yöre halkının eğitim düzeyini yükseltmek için gerekli tedbirleri almak veya aldirmek, kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak olan, Güneydoğru Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı 15 yıllık bir süre için 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur.

GAP projesi 1989 yılında tamamlanan GAP Master Planı ile çok sektörlü entegre bölgesel kalkınma projesine dönüştürülmüş, enerji ve sulama amaçlı yapılara paralel olarak, tarımsal ve sınıf kalkınma, kırsal-kentsel altyapı, ulaşım, eğitim, sağık vb. alanlardaki gelişme birbirleriyle ilişkili projeler olarak ele alınmıştır. Bu Projenin makro çerçevesi 27.6.2000 tarihli 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile belirlenmiş ve 2010 yılına kadar projenin tamamlanması amaçlanmıştır.

388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname 6 ili kapsayacağı öngörülen Proje, günümüzde idari yapıda meydana gelen değışiklik sonucu, yeni kurulan Batman, Şırnak ve Kilis illerini de coğrafi kapsamına almıştır.

GAP Master Planının proje için 1990-2005 dönemi sonu itibariyle belirlediğı hedef ve büyüklüklere ulaşabilmek için yapılması öngörülen toplam kamu yatırımlarının finansman ihtiyacı 2004 yılı fiyatlarıyla 31 Katrilyon 902 trilyon 54 milyar TL. dir. 2003 yılı sonuna kadar ise tahmini olarak 16 katrilyon 612 trilyon 374 milyar TL. harcama yapılmış ve nakdi gerçekleşme yüzde 52.1 düzeyine ulaşmıştır. GAP projesinin sektör bazında yatırım gerçekleşme oranları; 2003 sonu itibariyle, enerji yatırımlarında yüzde 80.3, Tarım sektöründe yüzde 21.1 olarak gerçekleşmiştir. Görüldüğü şekliyle, entegre bir proje olarak öngörülen projenin enerji sektörü dışındaki alanlarda gerçekleşme oranları çok düşük kalmıştır. Enerji sektörü dışında kalan sektörler itibariyle daha yapılacak çok iş bulunmaktadır. Mevcut yatırımlar itibariyle Projenin gerçekleşme oranı öngörülenin yarısı düzeyindedir. 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre GAP idaresinin görev süresi 15 yıl olarak öngörülmüştür ve 6 Kasım 2004 tarihi itibariyle İdarenin görevi sona erecek, bütün kadroları da lağvedilecektir. 15 yıllık sürede ancak yarısı oranında yatırım gerçekleştirilen Projenin, kalan bu süre içerisinde; mevcut kaynaklarla tamamlanması mümkün değildir. Bu nedenlerle, ilave süreye ve kaynağı ihtiyacı bulunmaktadır.

Gelecek kuşaklar için kendilerini geliştirebilecekleri bir ortam yaratılmasını amaçlayan, sürdürülebilir insanî kalkınma felsefesi üzerine kurulu; kalkınmada adalet, katılımçılık, çevre korunması, istihdam, mekansal planlama ve alt yapı geliştirilmesi temel stratejilerine sahip projenin tamamlanarak, Ülkemizin yüzakı olabilmesi için, GAP idaresinin görev süresinin 15 yıl yerine 25 yıl olarak revize edilmesi, AB hedefleri ile de örtüşen bir zaruret olarak görülmektedir. Kanun Teklifi bu amaçla hazırlanmıştır.

Ayrıca, GAP İdaresi Başkanlığının Merkezinin, projenin uygulama yeri olan Güney Doğıru Anadolu Bölgesine naklinin yapılması; bölgenin ihtiyaçlarının yerinde karşılanmasında yaşanan, yönetim mahsurlarını da ortadan kaldıracaktır. Bu yönde bir değışikliğin yapılması da Projenin hızlandırılmasında faydalı olabilecektir. Bunun da gözden geçirilmesi uygun olacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. - Teklifin 1 inci maddesi ile 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci ve 13 üncü maddelerinde geçen “onbeş” ve “15” ibarelerinin “yirmibeş” olarak değiştirilmesi öngörülmektedir. Böylece, GAP idaresinin görev süresinin 15 yıl yerine yirmibeş yıla çıkartılması, İdarenin kadrolarına ilişkin yapılan değişiklikle de, personelin kadrolarının süresi 25 yıla uzatılmaktadır.

Madde 2. - GAP Projesi kapsamında bulunan illerin idarî yapısının değişmesi nedeniyle, yeni kurulan iller de kanunî olarak proje kapsamına alınmakta, coğrafi alan ve kanunî kapsamın aynı olması öngörülmektedir.

Madde 3. - Yürürlük maddesidir.

Madde 4. - Yürütme maddesidir.

MARDİN MİLLETVEKİLİ MUHARREM DOĞAN VE 35 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ TEŞKİLATININ
KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1. - 27.10.1989 tarihli ve 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci ve 13 üncü maddelerinde geçen “onbeş” ve “15” ibareleri “yirmibeş” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. - Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin (a) bendine “Siirt” ibaresinden sonra gelmek üzere “Batman, Şırnak, Kilis” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 3. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

3.11.2004

Esas No. : 2/324, 2/299

Karar No. : 3

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Şanlıurfa Milletvekili A. Müfit Yetkin ve 13 Milletvekilinin 2/324 esas numaralı "Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 6 Kasım 1989 Tarih ve 388 Sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi" ile Mardin Milletvekili Muharrem Doğan ve 35 Milletvekilinin 2/299 esas numaralı "Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", Komisyonumuzun, 2.11.2004 tarihinde, Hükümeti temsilen Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdüllatif ŞENER, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı temsilcileri ile teklif sahiplerinin katılımlarıyla yaptığı 5 inci birleşiminde; İçtüzüğün 35 inci maddesine göre birleştirilerek ve 2/324 esas numaralı Kanun Teklifi esas alınarak görüşülmüştür.

Bilindiği gibi; Fırat Havzası ve Dicle Havzası'ndan etkin bir şekilde faydalanılması amacıyla, öteden beri yürütülen çalışmalar sonucu, 1960' larda her iki havza için ayrı ayrı hazırlanmış iki projenin 1977 yılında "Güneydoğu Anadolu Projesi" adı altında birleştirilmesiyle; bölgesel bir kalkınma projesi ortaya konulmuştur. Temel hedefi, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde gelir düzeyi ve hayat standardını yükseltmek, bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırarak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam imkanlarını artırarak, sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmak olan Projenin alanı, Aşağı Fırat ve Dicle havzaları ile yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa illerini kapsamaktaydı.

Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamına giren yörelerin süratle kalkındırılması ve yatırımların gerçekleştirilmesi için; plan, altyapı, ruhsat, konut, sanayi, maden, tarım, enerji, ulaştırma ve diğer hizmetleri yapmak veya yaptırmak, yöre halkının eğitim düzeyini yükseltmek için gerekli tedbirleri almak veya aldirmek, kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla 27.10.1989 tarihli ve 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla ile 15 yıl süre için Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı kurulmuştur.

Proje başlangıçta altı ili barındırırken daha sonraki yıllarda kapsam içerisindeki illerin coğrafi alanında Batman, Şırnak ve Kilis illerinin kurulmasıyla bu sayı dokuza yükselmiştir.

1989 yılında tamamlanan bir Master Planı ile çok sektörlü, entegre ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı çerçevesinde bölgesel kalkınma projesine dönüştürülen GAP; enerji ve sulama amaçlı yapılara paralel olarak, tarımsal ve sını kalkınma, kırsal-kentsel altyapı, ulaşım, eğitim, sağlık gibi alanlarda birbirleriyle ilişkili projeler olarak ele alınmıştır. Bu projenin makro çerçevesi 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile belirlenmiş ve 1998 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile GAP kapsamındaki projelerin tamamlanması için 2010 yılı hedef yılı olarak belirlenmiştir.

Ulusal kalkınma hedeflerine ulaşılmasına önemli katkı sağlayacak olan GAP'ın yöre insanının sosyal ve ekonomik yaşam koşullarının öncelik ve ivedilikle iyileştirilmesi amacıyla tamamlanması büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan, GAP, uluslararası platformlarda da suya dayalı bir kalkınma projesi olarak benzerleri arasında örnek gösterilmekte ve özellikle sürdürülebilir insani gelişmeye yönelik uygulamaları ile ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, GAP İdaresi 1997 yılından beri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve 2002 yılından beri de Avrupa Birliği (AB) ile ortak projeler yürütmektedir.

AB ile birlikte 2002 yılından itibaren yürütülmeye başlanan ve tamamı hibe olarak sağlanan 47 milyon Euro tutarındaki GAP Bölgesel Kalkınma Programının 2007 yılında tamamlanması öngörülmektedir. Bu program, Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan insanların ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmesi, istikrarlı ekonomik büyümeye katkıda bulunulması ve bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasının yanı sıra bölgenin üretkenliğinin ve istihdam kapasitesinin artırılması gibi ulusal hedefleri de önemli ölçüde desteklemektedir

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatını düzenleyen 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre; İdarenin görev süresini 15 yıl olarak öngörmüştür. Söz konusu KHK'nin Resmî Gazetede yayım tarihi 06.11.1989 olduğundan, bu süre 6 Kasım 2004 tarihinde sona erecektir. GAP kapsamında öngörülen toplam yatırımların ancak yarısının gerçekleşmiş olması, uluslararası kuruluşlarla yürütülen ve halen devam eden programlar, AB'ye uyum sürecinde, bölgesel kalkınmanın ilerlemesi, bölge kaynaklarının etkin ve verimli kullanımında mesafe alınması amacıyla, ülke genelinde 26 bölge kalkınma ajansı kurulmasına yönelik çalışmalar da dikkate alınarak İdarenin görev süresinin uzatılması görüldüğü Kanun Tekliflerinin konusunu oluşturmaktadır.

Görüşmelere esas alınan 2/324 esas numaralı Kanun Teklifi incelendiğinde; GAP Bölge Kalkınma İdaresinin faaliyetlerini üç yıl daha sürdürebilmesi amacıyla 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci ve 13 üncü maddelerinde geçen onbeş yıllık sürenin on sekiz yıl olarak değiştirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Birleştirilen 2/299 esas numaralı Kanun Teklifinde ise İdarenin görev süresinin on yıl daha uzatılması ve söz konusu KHK'nın 2 nci maddesinin (a) bendinde belirtilen iller arasına kapsamdaki illerin coğrafi alanında yeni kurulan üç ilin dahil edilmesi öngörülmektedir.

Kanun Teklifleri üzerinde yapılan görüşmelerde;

- Dünyanın en büyük bölgesel kalkınma projelerinden biri olan GAP'ın ülkemizin geleceğini etkileyecek büyük bir entegre kalkınma projesi olarak değerlendirilmesi gerektiği,

- 1936 yılında Elektrik İşleri Etüt İdaresinin kurulmasıyla bölgenin kalkındırılmasına yönelik çalışmaların başlamış olduğu, 1989'dan sonra entegre bir proje olarak planlanan GAP ile bölge gelirlerinin 5 kat artırılmasının ve 3.5 milyon insana iş imkanı yaratılmasının hedeflendiği, bu hedeflere ulaşılmaya çalışıldığı,

- GAP çerçevesinde enerji, tarım ve sosyal hizmet alanlarında yatırımların yapıldığı, enerjide % 70, sosyal hizmetlerde % 60 oranında tamamlanma sağlanmasına rağmen tarımsal alanda gerçekleştirme oranının % 13 düzeyinde kaldığı,

- Yapılan GAP Master Planında Projenin 2010 yılında tamamlanmasının hedeflendiği, oysa bu gün ayrılan kaynaklarla bu hedefe ulaşmanın mümkün olmadığı, bu nedenle bütçeden yeterli kaynak ayrılması yanında alternatif finansman modellerinin araştırılması gerektiği,

- GAP Bölge Kalkınma İdaresinin görev süresinin 6 Kasım 2004 tarihinde sona ereceği, bu sürenin uzatılmasında geç kalındığı, ülkemiz için hayati öneme sahip bir yatırım projesi olan GAP'ın tamamlanabilmesi için en az on yıllık bir süreye daha ihtiyaç duyulduğu, bu nedenle 388 sayılı KHK'da onbeş yıl olarak öngörülen görev süresinin yirmi beş yıl olarak değiştirilmesi gerektiği,

- 2/324 esas numaralı Kanun Teklifinde öngörülen, GAP Bölge Kalkınma İdaresinin görev süresinin üç yıl daha uzatılmasına yönelik düzenlemenin, halen devam eden yatırımlar dikkate alındığında yeterli olamayacağı, konunun bölgenin ihtiyaçları dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği,

- GAP Bölge Kalkınma İdaresinin merkezinin projenin yürütüldüğü Güney Doğu Anadolu bölgesinde bulunan merkezi bir ile taşınması gerektiği, böylece hizmetlerin yerinde ve etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanacağı,

- GAP Bölge Kalkınma İdaresinin görev süresinin halen yürütmekte olduğu uluslararası projelerin bitiş tarihine kadar değil, Proje kapsamındaki bütün yatırımların tamamlanmasına kadar uzatılması gerektiği,

- Hazırlık çalışmaları devam eden bölgesel kalkınma ajansları kuruluşuna yönelik kanun tasarısı taslağında öngörülen düzenlemelerin ülkemiz gerçekleri ile bağdaşmayacağı, bölgesel gerçekler dikkate alınmadan yapılacak düzenlemelerin ileride tamiri mümkün olmayan sonuçlar doğurabileceği,

- GAP kapsamında sulu tarıma açılan bölgelere yalnız suyun değil, su kültürünün de götürülmesi gerektiği, tarımsal eğitimin yeterli bir şekilde verilmemesi nedeniyle toprakta yanlış sulama yöntemlerinden kaynaklanan tuzlanmanın meydana geldiği ve toprağın yapısının bozulduğu,

- Projeye yeterli kaynak ayrılmadığı, dış kaynak konusunun tartışılması ve bu konuda araştırma yapılması gerektiği, Projeye sağlanan finansman kaynaklarından bölge halkının doğrudan yararlanmasına imkan sağlayacak modellerin ortaya konması gerektiği,

- GAP ile makro düzeyde bir kalkınmanın sağlanabileceği, ancak adaletli bir gelir dağılımı gerçekleştirmek amacıyla bölge insanına yönelik ekonomik faaliyetlerin teşviklerle desteklenmesi gerektiği,

- 21 inci Yüzyıl başında bölgesel kalkınma anlayışının değiştiği, AB standartları doğrultusunda, coğrafi kriterlere göre 1950' li yılların teknolojisine uygun olarak oluşturulan 7 bölgesel coğrafi ayırım yerine daha mikro düzeyde ayırma gidilmesi gerektiği,

- GAP kapsamındaki illerin gerek sosyal, gerek ekonomik yapı yönünden birbirinden farklı olduğu, bu nedenle il bazında projeler yürütecek şekilde GAP' ın yeniden ele alınması gerektiği,

- Projenin uzun sürmesinde olumsuz ekonomik koşulların önemli bir rol oynadığı, bu nedenle yatırımlara ayrılan payın düşük oranlarda kaldığı, ekonomideki olumlu gelişmelere bağlı olarak Projenin ivme kazanacağı,

- Ülkemizin enerji alanında önemli ölçüde dışa bağımlı hale geldiği, enerji ihtiyacımızın giderek artmakta olduğu, Projenin bir an önce tamamlanmasının bu sorunun çözümüne önemli katkılar sağlayacağı,

- AB uyum süreci içerisinde bulunduğumuz şu dönemde, GAP'ın Türk tarımının ürün kompozisyonunu değiştirerek AB standartlarına uygunluğa katkı sağlayacağı,

- Ülkemizin sanıldığıının tersine su kaynakları açısından zengin olmadığı, bu Projeyle su kaynaklarımızın en rasyonel ve verimli şekilde kullanılabilceği,

- Projenin, bölgenin Ortadoğu'ya dönük tarımsal sanayi üretimi ve ihracat merkezi haline dönüşmesini sağlayabileceği,

Şeklindeki görüş ve eleştirileri takiben Hükümet adına yapılan tamamlayıcı açıklamalarda ise;

- Projeye sulama yapmaya ve enerji sağlamaya yönelik barajların yapımı yaklaşımıyla başlandığı, uzun süre mühendislik projesi olarak ele alınan GAP' ın 1989 yılında entegre bir bölge kalkınma projesine dönüştürüldüğü,

- GAP kapsamında yapılan sulamanın daha rasyonel bir şekilde yapılması çalışmalarının yapıldığı, bu çerçevede, gelişmiş teknolojiye dayalı sulama yöntemlerinin halka öğretilmesine yönelik eğitim çalışmalarının yürütüldüğü,

- GAP'ın bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmesine önemli bir katkı sağladığı,

- GAP'ın bir entegre proje olarak, sulamadan ulaştırmaya, eğitimden sağlığa kadar geniş bir alandaki yatırımlarının ilgili kuruluşlarca yürütüldüğü, GAP İdaresinin koordinasyondan sorumlu bir kamu kurumu olduğu, dolayısıyla GAP İdaresinin görev süresi ile projelerin organik bir ilişkisinin bulunmadığı,

- Proje kapsamındaki idari alanda yeni kurulan illerin hepsinin kapsama girdiği, bu konuda herhangi bir hukuki ve idari sorun olmadığı,

- Suyun dünyada stratejik bir konuma sahip olduğunun bilincinde olarak gerekli yatırımların planlandığı ve önlemlerin alındığı,

- Konuya makro çerçevede yaklaşarak ülkenin bütün kaynaklarını harekete geçirmeye yönelik, AB müktesebatı ile uyumlu, bölgesel kalkınma ajansları kurulmasına yönelik kanun tasarısı taslağının hazırlık çalışmalarının devam ettiği,

- GAP'ın bir kamu kurumu olduğu, kurulması öngörülen kalkınma ajanslarının ise başta özel sektör ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere yerel birimlerin etkin katılımını sağlayacak bir yapıya sahip olacağı, dünyada da bu türden kuruluşların sayısının hızla arttığı,

- Hükümetin sadece GAP'ı kapsayan bir bölgesel kalkınma anlayışına sahip olmadığı, diğer bölgesel gelişmişlik farklarını gidermeye yönelik, bütün ülkeyi kapsayan, daha mikro düzeyde alt bölgelere ayrılmış bir bölgesel kalkınma anlayışını benimsediği,

- Bölgesel kalkınma anlayışının, ülkenin coğrafi ayırma benzeyen 12 bölgeye ayrılması, bu bölgeler kapsamında 26 alt bölgenin oluşturulması ve bu alt bölgenin de il ve ilçeler bazında daha mikro düzeyde birimlere ayrılması şeklinde üç aşamalı bir plan çerçevesinde ele alınacağı,

- Uluslararası normlar dikkate alınarak bölgesel kalkınma projelerinin yürütülmesinde, verimlilik ve eşgüdüm sağlamak amacıyla DPT şemsiyesi altında entegre edilerek uygulamaya gidileceği,

- GAP İdaresinin bölgede yeterince nitelikli elemanın bulunduğu, hizmetlerin yürütülmesi konusunda herhangi bir sıkıntı ile karşılaşılmadığı,

- Dünyanın hiçbir yerinde 50 - 60 yıllık süreleri kapsayan projelerin olmayacağı, bu nedenle proje için gerek yurt içinden, gerek yurt dışından yeni kaynaklar sağlanarak GAP'ın en kısa sürede tamamlanmasına çalışılacağı,

İfade edilmiştir.

Tümü üzerinde yapılan görüşmeleri müteakip esas alınan Kanun Teklifinin gerekçesi de Komisyonumuzca benimsenerek maddeleri üzerindeki görüşmelere geçilmiştir.

Teklifin:

- Başlığı, kanunların hazırlanmasında uygulanan esas ve usuller doğrultusunda yeniden düzenlenmesi suretiyle,

- 1 inci maddesi, imla hatalarının düzeltilmesi ve kanun tekniğine uygunluk sağlanması amacıyla yeniden düzenlenmesi suretiyle,

- Yürürlüğe ilişkin 2 nci maddesi, 388 sayılı KHK ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının onbeş yıl süreli olarak kurulması, söz konusu KHK'nın yayımlandığı Resmî Gazete tarihinin 6.11.1989 olması, dolayısıyla İdarenin görev süresinin 6.11.2004 tarihinde sona ermesi nedeniyle Kanun Teklifinin kanunlaşma süreci göz önüne alındığında, kanunlaşarak Resmî Gazetede yayımlanıp yürürlüğe giriş tarihinin, 6.11.2004 tarihinden sonraki bir tarihe denk düşmesi halinde hukuki boşluk doğmaması amacıyla yeniden düzenlenmesi suretiyle,

Yürütmeye ilişkin 3 üncü maddesi aynen,

Kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Sait Açıba</i>	<i>M. Altan Karapaşaoğlu</i>	<i>Sabahattin Yıldız</i>
Afyon	Bursa	Muş
Kâtip	Üye	Üye
<i>Mehmet Sekmen</i>	<i>Halil Aydoğan</i>	<i>Mehmet Melik Özmen</i>
İstanbul	Afyon	Ağrı
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Zekâi Özcan</i>	<i>Osman Kaptan</i>	<i>M. Mesul Özakcan</i>
Ankara	Antalya	Aydın
Üye	Üye	Üye
A. Kemal Deveciler	<i>Ali Osman Sali</i>	Ahmet İnal
Balıkesir	Balıkesir	Batman
(İmzada bulunamadı)		(İmzada bulunamadı)
Üye	Üye	Üye
<i>Osman Nuri Filiz</i>	<i>A. Kemal Kumkumoğlu</i>	Birgen Keleş
Denizli	İstanbul	İstanbul
		(İmzada bulunamadı)
Üye	Üye	Üye
Kemal Kılıçdaroğlu	Bülent Baratalı	<i>Fazıl Karaman</i>
İstanbul	İzmir	İzmir
(İmzada bulunamadı)	(İmzada bulunamadı)	
Üye	Üye	Üye
Y. Selahattin Beyribey	<i>Mustafa Elitaş</i>	<i>Taner Yıldız</i>
Kars	Kayseri	Kayseri
(İmzada bulunamadı)		

Üye <i>Mikail Arslan</i> Kırşehir Üye <i>Muharrem Doğan</i> Mardin	Üye <i>Muzaffer Baştopçu</i> Kocaeli Üye Mustafa Özyürek Mersin (İmzada bulunamadı)	Üye <i>Hasan Fehmi Kinay</i> Kütahya Üye <i>Gürol Ergin</i> Muğla
Üye <i>O. Seyfi Terzibaşoğlu</i> Muğla Üye <i>Kazım Türkmen</i> Ordu Üye <i>Sabahattin Cevheri</i> Şanlıurfa	Üye <i>Osman Seyfi</i> Nevşehir Üye <i>İmdat Sütlüoğlu</i> Rize Üye M. Ergun Dağcıoğlu Tokat (İmzada bulunamadı)	Üye <i>Cemal Uysal</i> Ordu Üye <i>Musa Uzunkaya</i> Samsun Üye <i>Enis Tütüncü</i> Tekirdağ
Üye <i>Faruk Nafiz Özak</i> Trabzon		Üye <i>M. Akif Hamzaçebi</i> Trabzon

**ŞANLIURFA MİLLETVEKİLİ A. MÜFİT
YETKİN VE 13 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ**

**GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE
KALKINMA İDARESİ TEŞKİLATININ
KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA
6 KASIM 1989 TARİH VE 388 SAYILI
KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE
DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDAKİ
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1. - 6 Kasım 1989 tarih ve 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnamenin 1 inci maddesinde geçen “on beş” ve 13 üncü maddesinde geçen “15” ibareleri 18 yıl olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

**PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN**

**GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE
KALKINMA İDARESİ TEŞKİLATININ
KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA
KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE
DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1. - 27.10.1989 tarihli ve 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesinde geçen “on beş yıl” ve 13 üncü maddesinde geçen “15 yıl” ibareleri, “18 yıl” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. - Bu Kanun, 6.11.2004 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

